

Alcide De Gasperi: Euroopa demokraatia ja vabaduse hingestatud vahendaja

Alcide De Gasperi 1881 - 1954

© Euroopa Liit

Aastatel 1945–1953 kujundas Alcide De Gasperi Itaalia pea- ja välisministrina riigi sõjajärgset saatust.

De Gasperi sündis Trentino-Alto Adige piirkonnas (Lõuna-Tirolis), mis 1918. aastani oli Austria osa. Sarnaselt ajastu teistele riigimeestele toetas temagi aktiivselt Euroopa ühtsust. De Gasperi kogemused fašismist ja sõjast – ta oli enne Vatikani-asüüli 1927–1929 vangis – viisid veendumuseni, et nende kordumisest päästab vaid Euroopa liit.

Ta propageeris visalt algatusi, mille eesmärk oli ühendada Lääne-Euroopa, töötas Marshalli plaani elluviimise ning teiste Euroopa riikidega, eelkõige Prantsusmaaga, tihedamate majandussidemete loomise nimel. Peale selle toetas De Gasperi Schumani plaani asutada Euroopa Sõe- ja Teraseühendus ning aitas välja töötada Euroopa ühise kaitsepoliitika ideed.

Varased eluaastad

Alcide De Gasperi sündis 3. aprillil 1881. Tema isa oli piiratud majanduslike võimalustega politseinik. De Gasperi kasvas üles Trento piirkonnas, mis tollal oli üks itaaliakeelseid alasid suures mitmekultuurilises ja mitmerahvuselises Austria-Ungari keisririigis. Kuna tal ei olnud võimalik saada stipendiumi Itaalia ülikooli, asus De Gasperi 1900. aastal Viinis filoloogiat õppima. Seal hakkas ta aktiivselt osalema katoliiklikus üliõpilasliikumises. Just ülikooliaastatel lihvis ta oma oskusi vahendajana, mis tema hilisemas poliitilises tegevuses nii vajalikuks osutusid. Näiteks jõudis ta arusaamisele, et probleemile lahenduse leidmine on olulisem kui vihapidamine, ning uskus, et oluline on sisu, mitte vorm. Pärast ülikooli lõpetamist 1905. aastal pöördus ta tagasi Trentinosse ja asus tööle ajakirjanikuna ajalehes La Voce Cattolica. Samal ajal alustas ta ka poliitilist tegevust organisatsioonis Unione Politica Popolare del Trentino ning valiti 1911. aastal Trentino esindajaks Austria Esindajatekotta. De Gasperi kasutas

oma ametikohta itaalia vähemuse õiguste parandamise propageerimiseks.

Esimese maailmasõja kogemused ja „Idee Ricostruttive”

Kuigi De Gasperi oli Esimeses maailmasõjas poliitiliselt neutraalne, pooldas ta Vatikani jõupingutusi sõda lõpetada. Kui Esimene maailmasõda 1918. aastal lõppes, läks De Gasperi kodupiirkond Itaalia võimu alla. Aasta hiljem oli ta üks Itaalia Rahvapartei (Partito Popolare Italiano – PPI) asutajaid ja sai 1921. aastal nende esindajaks parlamendis. Kui fašistlikud jõud Mussolini juhtimisel Itaalia valitsuses tugevamaks muutusid, kasutades PPI vastu avalikult vägivalda ja hirmutamist, kuulutati partei ebaseaduslikuks ja saadeti 1926. aastal laiali. De Gasperi ise arreteeriti 1927.

aastal ja mõisteti neljaks aastaks vangi. Vatikani abil vabastati ta 18 kuu möödumisel. Ta sai Vatikani müüride vahel asüüli ja töötas seal 14 aastat raamatukoguhoidjana. Teise maailmasõja ajal kirjutas ta „Idee ricostruttive” („Ideed ülesehitamiseks”), millest sai 1943. aastal salaja asutatud Kristlik-Demokraatliku Partei manifest. Pärast fašismi kokkuvarisemist asus De Gasperi partei etteotsa ja töötas aastatel 1945–1953 peaministrina kaheksas järjestikusel valitsuses. Seda poliitilise järjepidevuse rekordit ei ole Itaalia demokraatias tänaseni ületatud.

Roll Euroopa lõimumises

Sellel nn De Gasperi ajastul ehitati Itaalia uuesti üles: kehtestati vabariiklik põhiseadus, tugevdati sisedemokraatiat ja astuti esimesed sammud majanduse taastamise suunas. De Gasperi oli rahvusvahelise koostöö innukas pooldaja. Vastutades lõviosa eest Itaalia sõjajärgses ülesehitamises, oli ta veendunud, et Itaaliale on vaja taastada oma roll rahvusvahelisel areenil. Selle saavutamiseks töötas ta Euroopa Nõukogu loomise nimel ning veenis Itaaliat osalema ameeriklaste Marshalli plaanis ja liituma NATOga. Tema tihe koostöö Ameerika Ühendriikidega leidis aset ajal, mil Itaalias tegutses üks suurimaid kommunistlikke parteisid Lääne-Euroopas.

Demokraatia, kokkulepped ja vabadus

De Gasperi uskus, et Teise maailmasõja õppetund kõikidele eurooplastele on järgmine: „tulevikku ei saa ehitada jõu ega vallutamissooviga, vaid demokraatliku meetodi kannatliku rakendamise teel konstruktiivses kokkuleppimise õhkkonnas, suhtudes lugupidavalt vabadusse”. Seda ütles ta 1952. aastal, võttes vastu Karl Suure auhinna oma Euroopa-meelse tegevuse eest. Selline seisukoht selgitab tema kiiret reageerimist Robert Schumani 9. mai 1950. aasta üleskutsele Euroopa lõimumiseks, mille tulemusel rajati aasta hiljem Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ). 1954. aastal sai De Gasperist ESTÜ Parlamentaarse

Assamblee esimene president. Samuti kaitses ja pooldas ta Euroopa ühist kaitsepoliitikat, kuigi see projekt lõpuks läbi kukkus.

Euroopa Majandusühendus

De Gasperi rolli nendes esimestes Euroopa lõimumiseks tehtud sammudes on kirjeldatud peaaegu sajandipikkuses sõjas olnud Saksamaa ja Prantsusmaa lepitajana. Oma elu viimastel aastatel oli ta ka Euroopa Majandusühenduse loomise tuline pooldaja. Ja kuigi ta ei jõudnud selle teostumist ära oodata – De Gasperi suri augustis 1954 – leidis tema tegevus Rooma lepingute sõlmimisel 1957. aastal laialdast tunnustust.

Oma päritolu, sõjaaja kogemuste, fašismi tingimustes elamise ja vähemusrahvusse kuulumise tõttu oli Alcide De Gasperi vägagi teadlik sellest, et Euroopa ühtsus on vajalik kahe maailmasõja jäetud haavade parandamiseks ja selle tagamiseks, et möödaniku õudused enam kunagi ei korduks. Teda motiveeris selge nägemus Euroopa liidust, mis mitte ei asendaks üksikuid riike, vaid võimaldaks neil üksteist täiendada.

De Gasperi 1953. aastal Roomas kätlemas Saksamaa kantsleri Konrad Adenaueriga.